

A gépiadatfeldolgozástól a kormányzati informatika előszobájáig.

Magyary Zoltán E-közigazgatástudományi Egyesület

www.magyary.hu

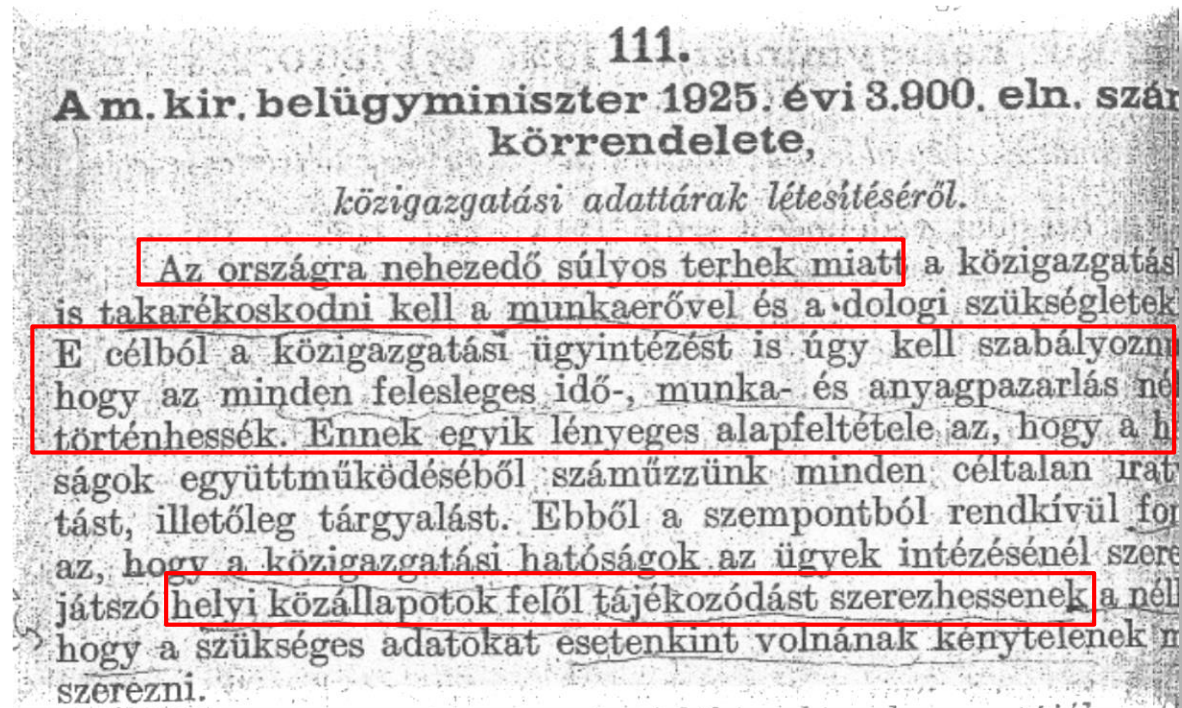

Dr. Simon Pál
[simon.pal6@upc
mail.hu](mailto:simon.pal6@upcmail.hu)

A hazai közigazgatás korszerűsítése

Az indító szándék és a törvény:

A körülmények és az indítékok ma is aktuálisak!

A számítástechnika hazai állomásai 1

A számítástechnika elméleti, kutatási, oktatási kezdetei, a kialakuló egyetemi, akadémiai műhelyek (MTA KKCS kezdetei).

A Központi Statisztikai Hivatal és a feladataihoz kapcsolódó kezdeményező szerep: a gépiadatfeldolgozás országos méretű elindítása (népszámlálás: 1949; kormányhatározat 1952).

Az első magyar számítógépek (MESZ 1, EMG 830, a TPA sorozat) megépítése és a hozzá kapcsolódó számítástechnikai technológiai fejlesztések kezdetei.

Az ESzR számítógép rendszer elindulása (KGST együttműködés, a hazai számítástechnikai kormányprogram és hatásai).

Kutatási, államigazgatási szervezeti fejlesztések térnyerése, a KSH, az OMFB, a MTA szerepe (INFELOR, ÁSZSZ, a hazai gyártás: VIDEOTON, KFKI, SZKI, MEDICOR).

A számítástechnikai kutatások, fejlesztések és eredményei, az információtechnológia gyártás eredményei, az alkalmazások elterjedés és differenciálódása.

Események:

- Az 1949-es népszámlálás adatainak feldolgozása során szerzett tapasztalatok hasznosítására az '50-es évtized elején megalakult a *Gépi Adatfeldolgozó Vállalat* (GAV), majd jogutódjaként a *Számítástechnikai és Ügyvitelszervezési Vállalat* (SzÜV). Az 1959-ben alapított *Országos Ügyvitelgépesítési Felügyeletet* (OÜF) a következő feladatokat kapta:
- adatfeldolgozó gépek beszerzése (tőkés importból: Bull-Gamma, ICL, Univac, IBM stb., szocialista importból Ural, ODRA és Minszk típusú gépek) és elosztása, valamint felhasználásuk ellenőrzése;
- a szükséges felhasználói ismeretek oktatása, beleértve az általános szakmai tájékoztatást és tankönyvkiadást.
- 1965-ben jött létre az Információfeldolgozási Laboratórium (INFELOR).
- Az OÜF részt vett a számítógépesítés újabb feladatainak ellátásában is, többek között 1960-61-ben indította első tanfolyamát *Elektronikus számológépek programozása* címmel.

A számítástechnika hazai állomásai 2

MTA Kibernetikai Kutatócsoportja (MTA KKCs), amelynek tagjai állították össze az első hazai programvezérelt digitális számítógépet, az M-3 gépet: az alapkonfiguráció 1959-ben készült el (munkatársak: *Dömölki Bálint, Kovács Győző, Pohradzsky Sándor, Molnár Imre, Sándor Ferenc, Szanyi László, Szelezsán János*).

A Központi Fizikai Kutatóintézetben (KFKI) Jánossy Lajos akadémikus vezetésével részecske fizika, kozmikus sugárzás kutatás. Ehhez *Náray Zsolt* igazgatóhelyettes vezetésével elkészült a nukleáris tárolt programvezérlésű analízátor, később: Digital Equipment PDP-8 alapú (DEC) TPA (tárolt programú analízátor) számítógép család.

Az INFELOR (névadója *Szentiványi Tibor*: Információfeldolgozási Laboratórium), a hazai informatika bölcsőjének, tudásbázisának megalakulása: 1965. Vezetője Rabár Ferenc, tagjait a hazai informatika szakmai grémiuma alkotta.

KGST szerveződés: az ún. „*Koszigin levél*”: kutatás, oktatás kiterjesztése, a számítógépgyártás felgyorsítása: ESzR rendszer bevezetése. Hazai válasz: Számítástechnikai Kormányközi Bizottság (SzKB): *Sebestyén János* (OMFB), *Pesti Lajos* (KSH), *Náray Zsolt* (ESzR Főkonstruktor), mindenkori KGM miniszterhelyettes, *Tótyi Pál* (Pártközpont): → Számítástechnikai Komplex Fejlesztési Program.

Eszközök, eredmények:

IBM Kft. (1947 – IBM leányvállalat) gépek bérbeadására és karbantartására, valamint rendszertervezési és rendszerszervezési feladatok megoldására – az 1949. évi népszámlálás adatainak feldolgozása.

Irodagép Kísérleti Vállalat (IKV): megalakult a STANDARD cégnél 1953-ban: lyukkártyás gépek hazai gyártása.

Az M3 számítógép megépítése – (MTA-KKCs)

Az első, mai terminológiával számítógépnek nevezhető gép volt az országban. szovjet dokumentáció alapján, szovjet gyártmányú alkatrészekből kezdték építeni 1957-ben, az alapkonzfiguráció 1959-re készült el. A MTA Számítóközpontjában működött, Eliot 802 – besegített.

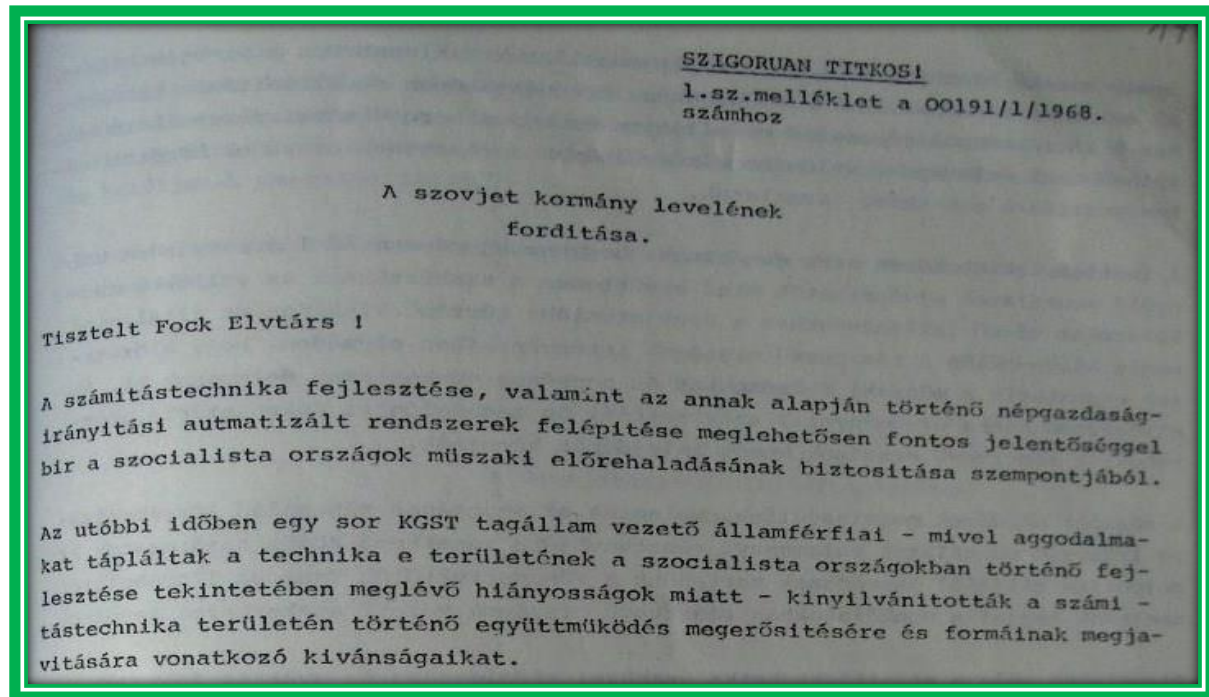
A Szegedi logikai gép: Szegedi Katica – (József Attila Tudományegyetem) A jelfogókkal vezérelt első hazai műállat A gép elektroncsöves vezérlésű jelfogókból épült fel és nyolcváltozós logikai függvények kiszámítására volt alkalmas. JATE: *programtervező-matematikus képzés indulása az '50-es évtized végén.*

Az ESZR korszak kezdete:

A 60-as évtized második fele:

ugrásszerűen megnőtt az igény számítástechnika alkalmazására, mind a központi irányító szervek, mind a fejlettebb ipari vállalatok körében

KGST fordulat: az ún. Koszigin levél

Elhatározás: *különböző teljesítőképességű, kompatibilis számítógépek sorozatát (Rjad):* **Egységes SzámítógépRendszerek (ESzR)**

Az ESzR jellemzői:

KGST KOORDINÁCIÓ – IRÁNYÍTÁS:

Számítástechnikai Kormányközi Bizottságot (SzKB),

- *Főkonstruktóri Tanács (FT),*
- *Automatizált irányítási Rendszerek munkacsoport (AIR),*
- *Koordinációs Központ (KK): operatív irányítás*

HAZAI KOORDINÁCIÓ – IRÁNYÍTÁS:

Számítástechnikai Központi Fejlesztési Program (SzKFP)

megvalósítás: *Számítástechnikai Tárcaközi Bizottság (SzTB)*

- *Műszaki fejlesztés: Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság (OMFB)*
- *Gyártás: Kohó és Gépipari Minisztérium (KGM)*
- *Alkalmazás-fejlesztés: Központi Statisztikai Hivatal (KSH)*
- *Hazai ESzR koordináció: Számítástechnikai Koordinációs Intézetet (SzKI)*

ESzR számítógép típusok:

- R10 – Magyarország
- R20 – Bulgária *BNK – SzU együttműködéssel*
- R30 – Csehszlovákia
- R40 – *NDK Románia: nem jutott el a honosításig*
- R50 – *Lengyelország-Szovjetunió: a lengyelek nem forgalmazták a gépet valutahiány miatt*
- R60 – Szovjetunió
- R70 – Szovjetunió

Interszektoriális és ágazati típusú számítóközpontok 1.

Kormányzat, feladatok	Számítóközpontok, szolgáltatások	Megjegyzés
<p>Pártközpont, Központi Bizottság, területi pártszervezetek: pártirányítás, személyi (káder) ügyek, pártadminisztráció.</p>	<p>Minden információforráshoz hozzáférhető, a szolgáltatásokat korlátozottan használta.</p>	<p><i>Önálló számítóközpontot nem működtetett.</i></p>
<p>Elnöki Tanács: kormányzati adminisztráció (csekély kompetencia).</p>	<p>KSH Számítóközpont, ÁSZSZ, SZÜV országos hálózat (KSH felügyeletű önálló cégek): államigazgatási statisztika számítógépes támogatása, számítógépes beruházás, fejlesztés koordinálása.</p>	<p><i>A kormányzati statisztikai adatszolgáltatás biztosítása mellett rendszerfejlesztéssel, a rendszerek megvalósításával és felügyeletével foglalkoztak. A feladatok differenciálódásával további számítóközpontok jöttek létre (példa: tanácsi számítóközpontok).</i></p>
<p>Minisztertanács: teljes körű kormányzati adminisztráció: gazdaságirányítás és ellenőrzés, nemzetközi (KGST) koordináció.</p>		
<p>Országos Tervhivatal: gazdaságtervezés (öt éves tervek), kormányzati szintű elemzés, értékelés, döntés előkészítés.</p>		
<p>Külügyminisztérium: szoros párt és kormányzati felügyelet alatti külpolitika végrehajtása, a adminisztratív és személyügyek.</p>	<p>Sajátos tartalmú, jórészt fedett tartalmú diplomáciai adatforgalom sajátos csatornákon</p>	<p><i>Önálló számítóközpontja nem volt.</i></p>
<p>Pénzügyminisztérium: a teljes gazdaság költségvetés tervezése, bonyolítása, a pénzgazdálkodás ellenőrzése.</p>	<p>PSZTI: A tervgazdálkodási, éves költségvetési, pénzügyi (banki) kormányzati szintű statisztikai adatszolgáltatás, döntés elkészítés, rendszerfejlesztés, beruházás, hálózat fejlesztés.</p>	<p><i>A kormányzati pénzügyi és banki funkciók kiszolgálása mellett, bizonyos fokú önállósággal rendelkező (beszerzés, fejlesztés) és önálló terület hálózatot fejlesztett ki.</i></p>
<p>Magyar Nemzeti Bank: a kormányzati pénzügyi politika kiszolgálása, központosított hitel és deviza ügyek bonyolítása.</p>		

Interszektoriális és ágazati típusú számítóközpontok 2.

<p>Ipari (Nehézipari, Könnyűipari) Minisztérium: az ipari termelés irányítása, ellenőrzése, a vállalati szintű számítástechnika fejlesztése (a nehéz és könnyű ipari alágazat sokáig külön működött).</p>	<p>Önálló minisztériumi szervezetek (számítóközpontok, szervezési intézetek): Ágazati statisztika biztosítása, hardver-építés, szoftverfejlesztés, beruházás, hazai vállalati kutatás-fejlesztés, gyártás beindítása.</p>	<p>Az informatikai alkalmazási igények bővülése, az informatika fejlődése elindította a hazai gyártást. Példa: VIDEOTON.</p>
<p>Közlekedési és Postaügyi Minisztérium: a közlekedés alágazatainak, a postának (a hírközlésnek) az irányítása, felügyelete a rádió és televízió kivételével.</p>		<p>A távközlés és az informatika integrálódásának kezdetével hazai kutatás-fejlesztés indítása: Távközlési Kutató Intézet.</p>
<p>Külkereskedelmi Minisztérium: a KGST és nem-KGST irányú külkereskedelem kormányzati feladatainak ellátása, döntés-előkészítés, a külkereskedelmi bonyolító vállalatok felügyelete.</p>	<p>DATORG: KGST szinten egyeztetett ágazati statisztika és döntés-előkészítés, szoftverfejlesztés, relatíve korszerű hardver-szoftver eszközök.</p>	<p>Sajátos helyzeténél fogva korszerű hardver és szoftver eszközökhöz jutott hozzá. Később a külkereskedelmi vállalatok is kialakították számítóközpontjaikat.</p>
<p>Belkereskedelmi Minisztérium: a nagykereskedelmi és kiskereskedelmi hálózat irányítása, felügyelete.</p>	<p>Minisztériumi alárendeltségű önálló szervezetek (számítóközpontok, szervezési intézetek): Ágazati statisztika biztosítása, döntés-előkészítés, rendszerfejlesztés, esetenként területi hálózatfejlesztés.</p>	<p>A belkereskedelmi vállalatoknál kialakultak újabb számítóközpontok (példa: KÖZÉRT).</p>
<p>Mezőgazdasági és Élelmezésügyi (Földművelésügyi) Minisztérium: a földművelés, állattenyésztés, a kollektív gazdálkodás, élelmiszeripari vállalatok irányítása, ellenőrzése.</p>		<p>Első sorban az élelmiszeripari ágazat trösztjeinél, vállalatainál alakultak ki fejlesztő helyek, számítóközpontok (példa: Húsipari Kutató Intézet).</p>
<p>Építésügyi (és Városfejlesztési) Minisztérium: lakossági célú, gazdasági és infrastrukturális építési feladatok, a kivitelező vállalatok irányítása és felügyelete.</p>		<p>A tervezőintézeteknél és az építőipari vállalatoknál önálló számítóközpontok jöttek létre.</p>
<p>Egészségügyi (és Szociális) Minisztérium: a tágabb értelemben vett egészségügyi (szociális) ellátás, az intézményhálózat irányítása, felügyelete.</p>	<p>Egészségügyi Minisztériumi Szervezési, Tervezési és Információs központja (ESZTIK)</p>	<p>A központi intézetet (ESZTIK) megelőzően kezdtek el működni kísérleti jelleggel az ún. bázis intézetek (SZOTE, Szekszárd).</p>

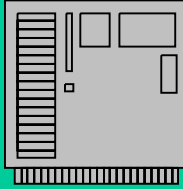
Interszektoriális és ágazati típusú számítóközpontok 3.

Kormányzat, feladatok	Számítóközpontok, szolgáltatások	Megjegyzés
<p>Honvédelmi Minisztérium: a Varsói Szerződés stratégiájával egyeztetett honvédelmi feladatok végrehajtása és felügyelete, a Magyar Néphadsereg irányítása.</p>	<p>MN REVA: VSZ szinten egyeztetett háborús feladatok, döntés-előkészítés, rendszerfejlesztés, relatíve korszerű hardver-szoftver eszközök.</p>	<p><i>A hadműveleti tervezési feladatok informatikai kiszolgálására belső (fegyvernemi, seregtesti) hálózat alakult ki, kutatás, fejlesztés.</i></p>
<p>Belügyminisztérium: a rendvédelmi és belbiztonsági (politikai) feladatok, a határvédelem ellátása, felügyelete, a rendőrség, határőrség irányítása.</p>	<p>BM Központi Adatfeldolgozás: Főleg adatfeldolgozási, nyilvántartási feladatok.</p>	<p><i>A később kialakuló intézete a BM Adatfeldolgozó Központ, amely fejlesztéssel is foglalkozott.</i></p>
<p>Igazságügyi Minisztérium: a jogalkotási feladatok végrehajtása, a bíróságok, ügyészségek, börtönök felügyelete.</p>	<p>Minisztériumokon belüli szervezeti egységek: Általában a szorosan vett minisztériumi statisztikai feladatokat látták el számítógépes támogatással.</p>	<p><i>Később alakult ki számítóközpont bázis intézeti jelleggel (IM Büntetés végrehajtás).</i></p>
<p>Munkaügyi Minisztérium: munkaerőgazdálkodás, munkavédelem irányítása, felügyelete.</p>		<p><i>Önálló számítóközpont nem alakult ki.</i></p>
<p>Oktatásügyi Minisztérium: az oktatási, kulturális feladatok irányítása, az oktatási intézmények (egy részének), a kulturális intézetek a felügyelete.</p>		<p><i>Az ágazati elemzési, fejlesztési igényeket az egyetemi számítóközpontok elégítették ki.</i></p>

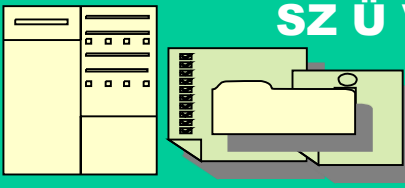
Intézményrendszer

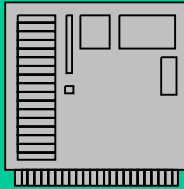
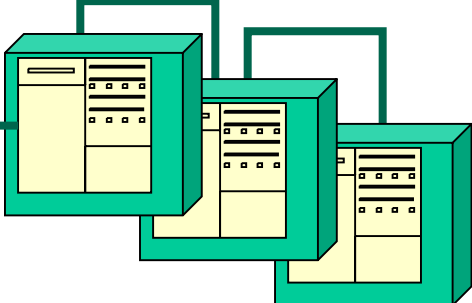
SzKI Számítástechnikai
Koordinációs Intézet
PROPER, M-PROLOG
RECOGNITA

KFKI
TPA-11, TPA-15 gépek
Sokoldalú alkalmazás,
kutatás - fejlesztés

SZÜV HÁLÓZAT
Feldolgozás,
kiegészítő
gyártás

VIDEOTON
R-1010, R-1011 gépek
Sokoldalú alkalmazás,
kutatás - fejlesztés

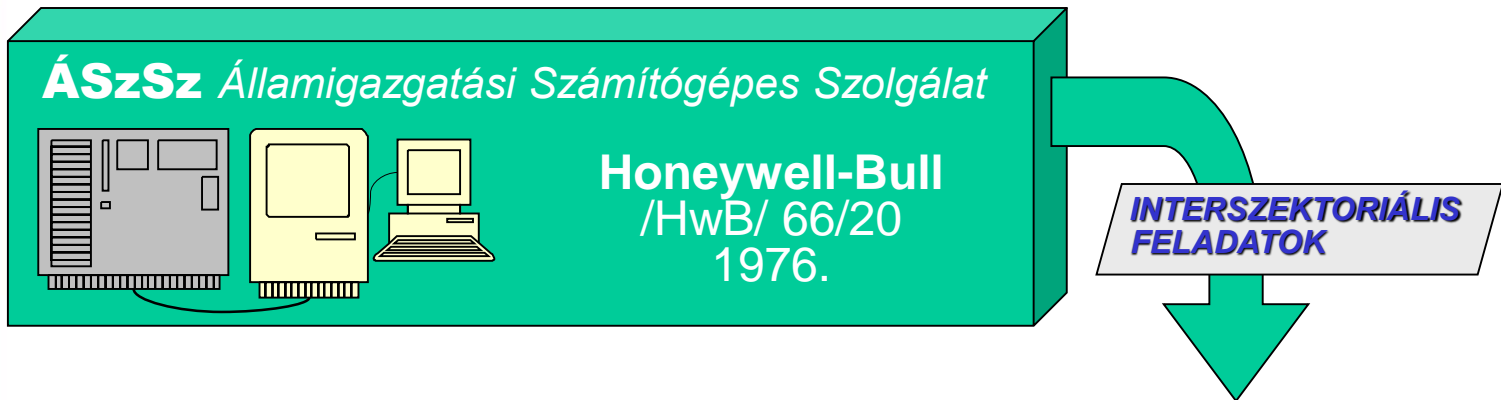

**NSZÁMOK
SZÁMOK
SZÁMALK**
NEMZETKÖZI ÉS
HAZAI OKTATÁS

ZALASZÁM
ÖNÁLLÓ
MŰKÖDÉS
GAZDÁLKODÁS

Államigazgatási Számítógépes Szolgálat

1. Az Állami Népeségnyilvántartás Rendszere (ÁNR)

2. Egészségügyi rendszerek

A. Komplex Országos Morbiditási Vizsgálat (KOMOV)

B. Országos Gyermekegészségügyi Információs Rendszer (OGYIR)

C. „Korányi”-rendszer

D. Számítógépes Országos Besugárzástervezési Hálózat (SZOBH)

E. Kórházi Információs Rendszer (CATINFO)

3. Szociálpolitikai rendszerek

4. A természeti környezet rendszerei

5. Különböző anyagi és szellemi javak nyilvántartó rendszerei

ÁSZSZ - részletes feladatok

1. Az Állami Népszámlálás Rendszere (ÁNR)
2. **Egészségügyi rendszerek**
  - A. **Komplex Országos Morbiditási Vizsgálat (KOMOV)**
  - B. **Országos Gyermekegészségügyi Információs Rendszer (OGYIR)**
  - C. **„Korányi”-rendszer**
  - D. **Számítógépes Országos Besugárzástervezési Hálózat (SZOBH)**
  - E. **Kórházi Információs Rendszer (CATINFO)**
3. Szociálpolitikai rendszerek
  - A. SZOT Társadalombiztosítási Statisztikai Információs Rendszer (SZ-STAT)
  - B. SZOT Beutaló-elosztási Rendszer
  - C. SZOT Családi Pótlék Nyilvántartási és Ütköztetési Rendszer
  - D. SZOT Interaktív Nyugdíj-megállapító Rendszer
  - E. Társadalmi Beilleszkedési Zavarok Elemző Rendszere (TBZ)
4. A természeti környezet rendszerei
  - A. Ingatlannyilvántartási Rendszer (INYR)
  - B. Agrokémiai Információs és Irányítási Rendszer (AIIR)
  - C. Erdészeti és Faipari Információs és Irányítási Rendszer (EFIIR)
  - D. Földmérési és Térképészeti Adatbázisok (FTAB)
  - E. Környezetvédelmi Információs Rendszer
5. Különböző anyagi és szellemi javak nyilvántartó rendszerei
  - A. Országos Számítógépes Jogi Információs Rendszer (JIR)
  - B. Számítógépes Növényi Génbank Rendszer (SZNGR)
  - C. Az MTA Országos Műszernyilvántartási Rendszere (OMR)
  - D. **Országos Izotópnnyilvántartási Rendszer (OINY) és Izotópforgalmazási Rendszer (IZOFOR)**
  - E. Nukleáris Anyagok Nyilvántartási Rendszere

Folytatása: napjainkban?

Köszönet a közreműködőknek és külön köszönet az **interjúkat adóknak:**

Magyary Zoltán E-közigazgatástudományi Egyesület

Alföldi István Volt KSH, Kopint Datorg munkatárs, NJSZT ügyvezető igazgató

Havass Miklós NJSZT, MTESZ elnök, SZÁMALK igazgató, kormányzati projektek vezetője

Kovács Győző NJSZT Főtitkár és elnökhelyettes, örökös tag.

Nyiry Géza Volt ÁSZSZ Igazgató, Hírközlési Hatóság

Papp Zoltán ZALASZÁM első igazgatója, most: KSH

Pesti Lajos KSH elnökhelyettes; az informatikai stratégia kormányzati felelőse volt

Szarvas Sándor széleskörű tapasztalatok közigazgatásban, informatikában

Szász Péter ZALASZÁM tulajdonosa

Szelezsán János ÁSZSZ első igazgatója, oktatás, kutatás. Gábor Dénes Főiskola igazgató

Dr. Szentiványi Tibor Az INFELOR alapító és szervező tagja

www.magyary.hu

